

การพัฒนาทฤษฎีการนำสืบพยานหลักฐาน กรณีพยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witness)

วิธีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witness)

กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน เป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในทางอรรถคดี ซึ่งตามมาตรา ๘๔ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ตรงกับสภาพความจริงที่ว่า หลักในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงจะต้องตัดสินโดยใช้พยานหลักฐานมาพิสูจน์ เว้นแต่จะเป็น (๑) ข้อเท็จจริง ซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป หรือ (๒) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือ (๓) ข้อเท็จจริงซึ่งคู่ความได้รับกันแล้วในศาล

ในการใช้กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน ขั้นตอนแรก เราต้องวินิจฉัยเสียก่อนว่าปัญหาข้อเท็จจริง เรื่องใดต้องใช้พยานหลักฐาน เรื่องใดไม่ต้องใช้พยานหลักฐาน หรือไม่ต้องใช้พยานหลักฐาน ขั้นตอนที่สอง เป็นเรื่องของหน้าที่นำสืบ (Burden of Proof) จะแบ่งกันอย่างไร คู่ความฝ่ายใดจะต้องรับหน้าที่นี้ไป และเมื่อทราบแล้วว่าใครมีหน้าที่นำสืบ ก็มาถึงขั้นตอนที่สาม คือ หลักกฎหมายในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน (Admissibility of Evidence) ซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก เป็นกฎเกณฑ์ที่จะใช้วิเคราะห์ว่าพยานหลักฐานชิ้นใดเอามาใช้เป็นพยานหลักฐานในทางคดีได้ พยานหลักฐานชิ้นใดรับมาใช้ไม่ได้ ขั้นตอนที่สี่ เป็นเรื่องของการยื่นพยานหลักฐาน (introduction of Evidence) หรือวิธีการนำสืบพยานหลักฐาน (Adduction of Evidence) ถือเป็นกฎเกณฑ์ที่มีความสำคัญมากเช่นกัน ว่าด้วยกระบวนการวิธีการในการนำพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนความของศาลว่า จะต้องกระทำอย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นกฎเกณฑ์ในชั้นพิจารณาของศาลมากกว่าในชั้นสอบสวน หรือในชั้นก่อนฟ้อง และขั้นตอนสุดท้าย คือการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน (Weight of Evidence) ในขั้นตอนนี้ กฎหมายให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่

พยานผู้เชี่ยวชาญ

เป็นพยานหลักฐานประเภทหนึ่งที่มีบัญญัติไว้ทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา² จากหลักในบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ทำให้เรารู้ว่า พยาน ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่มีลักษณะเข้าองค์ประกอบครบ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

¹ น.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เนติบัณฑิตไทย, B.A. University of Cambridge in UK, Barrister-at-Law (เนติบัณฑิตอังกฤษ) Gray's Inn, London UK.

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

² ป.วิ. มาตรา ๘๔ "คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างบุคคลใดเป็นพยานของตนก็ได้เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในศิลป วิทยาศาสตร์ การฝีมือการค้า หรือการงานที่ทำหรือในกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของพยานอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็นทั้งนี้ไม่ว่าพยานจะเป็นผู้มีอาชีพในการนั้นหรือไม่" ในคดีอาญาแต่เดิมเรียกว่า ผู้ชำนาญการพิเศษ แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเรียกว่าผู้เชี่ยวชาญเช่นเดียวกันกับในคดีแพ่ง ดังปรากฏตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๓ วรรคหนึ่ง "ผู้ใดโดยอาชีพหรือมีใจรักตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของผู้ใดนั้น อาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ไล่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือติดของเสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่น ๆ"

การพัฒนาวิทยาศาสตร์กับพยานหลักฐาน : วิธีการนำเสนอพยานผู้เชี่ยวชาญ

(๑) ต้องเป็นผู้ที่มีได้ประสบพบเห็นเหตุการณ์ที่พิพาทกันในคดีนั้น จึงจะมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้ เพราะผู้ที่ประสบพบเห็นเหตุการณ์ย่อมอยู่ในฐานะพยานบุคคล (witness) ที่จะต้องให้การหรือเบิกความไปตามที่ตนประสบเหตุมา มิใช่ให้ความเห็น (opinion) ในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ

(๒) ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญในวิชาการ วิชาชีพ หรือกิจการงานสาขาใดสาขาหนึ่งรวมถึงความรู้ในทางกฎหมายต่างประเทศ หรือ กฎหมายระหว่างประเทศด้วย ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบอาชีพในด้านนั้น ทั้งไม่จำเป็นต้องได้รับปริญญาจากสถาบันการศึกษาได้ด้วย และ

(๓) สิ่งที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะให้แก่ศาลเพื่อนำไปใช้เป็นปัจจัยหนึ่งในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง ได้แก่ “ความเห็น” (opinion) ของพยาน ซึ่งหมายรวมถึง ความรู้ และความคิดของพยานด้วย ข้อสำคัญก็คือจะต้องเป็นความเห็นที่มีฐานมาจากความรู้ความเชี่ยวชาญของพยานเท่านั้น ไม่รวมถึงความคิดความเห็นในเรื่องอื่นๆ ที่อยู่นอกความรู้ความเชี่ยวชาญของพยาน ด้วยเหตุนี้พยานผู้เชี่ยวชาญจึงได้รับการเรียกขานอีกอย่างหนึ่งว่า “พยานความเห็น”

ข้อพิจารณาถึงวิธีการนำเสนอพยานผู้เชี่ยวชาญ

เนื่องจากกฎหมายไทยให้ความหมายของพยานผู้เชี่ยวชาญไว้กว้างขวางมาก ทั้งยังเปิดโอกาสให้นำความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในทางคดีได้อย่างยืดหยุ่นในทุกชั้นตอนของคดี ตั้งแต่ในชั้นสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง พิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดี ปัญหาในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานจึงแทบจะไม่มี คงมีข้อที่ต้องพิจารณาในด้านวิธีการนำเสนอพยานผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ดังต่อไปนี้

(๑) พยานผู้เชี่ยวชาญอาจถูกนำเข้ามาในคดีได้ ๒ ทางด้วยกัน คือ ศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่ง ให้เข้ามาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีนั้นทางหนึ่ง กับคู่ความขอ นำพยานผู้เชี่ยวชาญ เข้ามาสืบ เป็นพยานของตนอีกทางหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๙^๓

(๒) ในการที่ศาลจะมีคำสั่งแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๙ วรรคหนึ่ง ได้นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๙ (๑) ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละคดี โดยศาลอาจจะเห็นสมควรสั่งแต่งตั้งเอง หรือจะสั่งเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอขึ้นมาก็ได้ ส่วนการเลือกว่าจะตั้งใครเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลอาจจะเลือกเอง หรือจะให้ผู้ความตกลงกันกำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญให้ศาลตั้งก็ได้ แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ที่จะแต่งตั้ง

^๓ มาตรา ๙๙ “ ถ้าศาลเห็นว่า จำเป็นที่จะต้องตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่หรือตั้งผู้เชี่ยวชาญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๙ และ ๑๓๐ เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะอยู่ในชั้นใด หรือเมื่อมีคำขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายใดบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๙๘ และ ๙๙ ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดการตรวจหรือการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเช่นนั้นได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของคู่ความในอันที่จะเรียกบุคคลผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานฝ่ายตนได้”

ศาลจะไปบังคับบุคคลใดให้เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญมิได้ เว้นแต่บุคคลนั้นจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลไว้ก่อนแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๒๔๑/๒๔๘๗ : อาการมีนිරัษะที่โจทก์รวมและ บ. ได้รับหลังจากดมรูปที่จำเลยกับพวกนำมาให้ตมจนจำเลยกับพวกบอกให้ทำอะไรทำทุกอย่าง ทั้งหลังเกิดเหตุโจทก์รวมและ บ. ก็ยังอาเจียนออกมาเป็นเลือดจนแพทย์ต้องฉีดยาให้นั้นยอมเป็นการบ่งชี้ชัดแจ้งแล้วว่ารูปนั้นมีสารพิษซึ่งเป็นโทษแก่ร่างกายและจิตใจหากสุดตมแล้วจะทำให้เกิดอาการมีนมาถึงขนาดตกอยู่ในภาวะไม่สามารถชดขึ้นได้ ดังนั้นโจทก์และโจทก์รวมจึงไม่จำเป็นต้องนำพยานผู้ชำนาญการพิเศษมาสืบอีก

(๓) พยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งนั้น อาจถูกคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคัดค้านได้โดยอาจคัดค้านในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือในด้านความเป็นกลางของผู้เชี่ยวชาญก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๙ (๒) ในกรณีที่มีการคัดค้านเช่นนั้น ศาลจะต้องไต่สวนและทำความวินิจฉัยในลักษณะของคำสั่งระหว่างพิจารณา คู่ความฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยนั้นอุทธรณ์ได้แย้งทันทีไม่ได้ ต้องโต้แย้งไว้เพื่อใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อไปในภายหลัง

ส่วนพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความอ้างมานั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ฝ่ายตรงข้ามคัดค้านได้

(๔) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอาจแสดงความเห็นด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ แล้วแต่ศาลจะกำหนด...” ในกรณีที่ศาลกำหนดให้พยานผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือ พยานควรจัดทำให้น่าเชื่อถือ แสดงหลักวิชาการที่ชัดเจน มีหลักฐานอ้างอิง (authority) สนับสนุนหนักแน่น แสดงขั้นตอนวิธีการตรวจเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดรอบคอบ ได้ข้อมูลพื้นฐานที่ถูกต้อง แล้วจึงให้ความเห็นว่าข้อเท็จจริงที่พิพาทกันในคดีนั้น น่าจะเป็นอย่างไร และควรส่งสำเนารายงานความเห็นนั้นให้แก่คู่ความทุกฝ่ายตรวจสอบด้วย ถ้าไม่มีคู่ความฝ่ายใดติดใจในความเห็นนั้น และศาลก็พอใจในรายงานเป็นหนังสือของพยานผู้เชี่ยวชาญแล้ว พยานก็ไม่จำเป็นต้องไปเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาลอีก ศาลใช้รายงานเป็นหนังสือเป็นพยานหลักฐานในคดีได้เลย แต่ถ้าศาลยังไม่พอใจในรายงานเป็นหนังสือ หรือคู่ความฝ่ายใดทำคำร้องขอให้พยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความด้วยวาจา ศาลจะต้องเรียกให้พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นทำความเห็นเพิ่มเติมหรือเรียกให้มาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจา หรือจะให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญคนอื่นมาให้ความเห็นอีกก็ได้ ในทางปฏิบัติศาลมักใช้วิธีเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญคนเดิมมาเบิกความอธิบายด้วยวาจามากกว่าวิธีอื่น

ส่วนผู้เชี่ยวชาญที่รู้ความอ้างเป็นพยานของตนนั้น จะต้องมาเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาลเสมอ โดยจะทำงานเป็นหนังสือส่งต่อศาลและคู่ความฝ่ายอื่นด้วยหรือไม่ก็ได้ ในทางปฏิบัติมักจะขอให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเข้าใจเป็นหนังสือด้วย เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของพยาน และประหยัดเวลาในตอนเบิกความ เว้นแต่เป็นกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๐/๑⁴ หรือมาตรา ๑๒๐/๒⁵ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๐/๒ วรรคหนึ่ง⁶

(๕) ในกรณีที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมาศาลเพื่อแสดงความเห็น หรืออธิบายด้วยวาจา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๐ วรรคสอง ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคล มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๙ (๒) บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะด้วยว่า พยานจะต้อง “สาบานหรือปฏิญาณตน และมีสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียมและรับชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไป ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น”

มาตรา ๑๒๐/๑ และ ๑๒๐/๒ ของ ป.วิ.พ. เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นมาใหม่โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๕๐

⁴ มาตรา ๑๒๐/๑ “เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำร้องและคู่ความอีกฝ่ายไม่คัดค้าน และศาลเห็นสมควรศาลอาจอนุญาตให้คู่ความฝ่ายที่มีคำร้องเสนอบันทึกถ้อยคำทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของผู้ที่ตนประสงค์จะอ้างเป็นพยานยืนยัน ข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำต่อศาลแทนการซักถามผู้ให้ถ้อยคำเป็นพยานต่อหน้าศาลได้

คู่ความที่ประสงค์จะเสนอบันทึกถ้อยคำแทนการซักถามพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง จะต้องยื่นคำร้องแสดงความจำนงพร้อมเหตุผลต่อศาลก่อนวันขึ้นสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การขึ้นสืบพยาน และให้ศาลพิจารณากำหนดระยะเวลาที่คู่ความจะต้องยื่นบันทึกลถ้อยคำดังกล่าวต่อศาลและส่งสำเนาบันทึกลถ้อยคำ นั้นให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ก่อนวันสืบพยานคนนั้น เมื่อมีการยื่นบันทึกลถ้อยคำต่อศาลแล้วคู่ความที่ยื่นไม่อาจขอลงบันทึกถ้อยคำนั้น บันทึกลถ้อยคำนั้นเมื่อพยานเบิกความรับรองแล้วให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความตอบคำซักถาม

ให้ผู้ให้ถ้อยคำมาศาลเพื่อเบิกความตอบคำซักถามเพิ่มเติม ตอบคำถามค้าน และคำถามตั้งของคู่ความหากผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำของผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดีแต่ถ้าศาลเห็นว่า เป็นกรณีจำเป็นหรือมีเหตุสุดวิสัยที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถมาศาลได้ และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จะรับฟังบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำมิได้มาศาลนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นก็ได้ในกรณีที่คู่ความตกลงกันให้ผู้ให้ถ้อยคำไม่ต้องมาศาล หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมหรือไม่ติดใจถามค้าน ให้ศาลรับฟังบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีได้”

⁵ มาตรา ๑๒๐/๒ “เมื่อคู่ความมีคำร้องร่วมกันและศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริง หรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำที่จะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติมสำหรับลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา ๔๗ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

⁶ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๒ วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่ไมอาจสืบพยานตามมาตรา ๒๓๐/๑ ได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำที่จะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติม”

(๖) ในคดีอาญามีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓⁷ วรรคสอง กำหนดวิธีการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญไว้ว่า “ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือ ก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะรับฟังความเห็นเป็นหนังสือ ดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้” บทบัญญัตินี้มีความหมายในทางบังคับว่าในคดีอาญานั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมาเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาลเสมอ แม้ศาลจะสั่งให้พยานทำความเห็นเป็นหนังสือ แล้วก็ทำตามซึ่งต่างจากคดีแพ่งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติผ่อนปรนว่าถ้าศาลสั่งให้พยานผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือแล้ว พยานอาจไม่ต้องมาเบิกความ ด้วยวาจาที่ศาลอีก

อย่างไรก็ตาม กฎหมายใหม่บทนี้ได้บัญญัติยกเว้นไว้ว่า ถ้ามีเหตุจำเป็นหรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะรับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓ วรรคสองเช่นนี้ น่าจะเป็นที่ยอมรับในทางปฏิบัติอย่างกว้างขวางเพราะเป็นการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในระบบงานตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของไทย ที่ยังมีผู้เชี่ยวชาญไม่เพียงพอกับปริมาณงานลำพังการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดและทำรายงาน การตรวจพิสูจน์ส่งต่อศาลก็เกินกำลังผู้เชี่ยวชาญที่มีอยู่แล้ว หากต้องให้ผู้เชี่ยวชาญต้องไปเบิกความด้วยวาจา ต่อศาลทุกคดีอีกก็จะยิ่งเพิ่มปัญหาให้รุนแรงยิ่งขึ้น และส่งผลให้การดำเนินคดีต้องล่าช้ามากยิ่งขึ้น เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามากขึ้น

⁷ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๓ ได้รับการแก้ไขใหม่โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๘) พ.ศ.๒๕๕๑ บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใดๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของผู้ผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ได้ส่วนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่างๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่นๆ

ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะรับฟังความเห็น เป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบ ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีรับไปในการเบิกความประกอบ ผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เขียนมาก็ได้”

ในทางปฏิบัติ หากผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามีได้โต้แย้งคัดค้านความถูกต้องแท้จริงของรายงานการตรวจพิสูจน์หรือความเห็นเป็นหนังสือของผู้เชี่ยวชาญ โจทก์ก็จะไม่นำพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบและศาลก็มักฟังข้อเท็จจริงไปตามรายงานการตรวจพิสูจน์ หรือความเห็นเป็นหนังสือนั้น แต่ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยโต้แย้งคัดค้านความถูกต้องแท้จริง หรือความน่าเชื่อถือของรายงานของผู้เชี่ยวชาญ โจทก์ควรจะต้องนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความยืนยัน หรืออธิบายชี้แจงให้นักแน่นด้วย มิเช่นนั้นอาจมีผลกระทบต่อน้ำหนักหรือความน่าเชื่อถือของรายงานเป็นหนังสือนั้น และทำให้เกิดผลเสียในทางคดีได้^๕

(๗) ในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายต่างนำพยานผู้เชี่ยวชาญของตนมาสืบ และความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งสองฝ่ายขัดแย้งกัน ศาลอาจจะใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของความเห็นแต่ละฝ่ายไปเองเลยก็ได้ แต่ควรจะใช้วิธีนี้เฉพาะกรณีที่ชัดเจนเท่านั้น ในกรณีที่ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแตกต่างกันในประเด็นสำคัญและมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือก้ำกึ่งกัน ศาลไม่ควรด่วนวินิจฉัยไปเอง แต่ควรจะต้องตั้งผู้เชี่ยวชาญ คนที่สามมาให้ความเห็นในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๙ และมาตรา ๑๒๙(๑) แล้วจึงวินิจฉัย

^๕ คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓๙๖/๒๕๒๘ : การรับฟังความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษตามที่ทางโรงพยาบาลได้ทำการเจาะเลือดผู้เสียหาย จำเลยและทารกเพื่อตรวจหากลุ่มเลือดแล้ว และระบุผลออกมา เมื่อผู้ตรวจคือผู้ชำนาญการในการนี้และทำการตรวจถูกต้องตามหลักวิชาแพทย์แล้ว มีการทำความเข้าใจผลการตรวจมาและมีพนักงานสอบสวนเบิกความรับรองเอกสาร ย่อมเป็นหลักฐานเพียงพอให้รับฟังได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓ แล้ว ส่วนวรรคสองของมาตรา ๒๔๓ ที่ว่าศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือด้วยนั้น บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจที่จะทำหรือไม่ก็ได้ มิใช่เป็นบทบังคับเด็ดขาดเมื่อศาลมิได้สั่งให้ทำความเข้าใจเป็นหนังสือ ก็ย่อมไม่ต้องห้ามให้รับฟังความเห็นดังกล่าว

เมื่อจำเลยกับผู้เสียหายมีเลือดกลุ่ม บี. ผู้เสียหายคลอดทารกมีเลือดกลุ่ม เอ. ดังนี้ ทารกมิได้เกิดจากจำเลยกับผู้เสียหาย จำเลยก็มีได้เป็นผู้สมขึ้นกระทำเราผู้เสียหาย แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพขึ้นจับกุมและให้การในชั้นสอบสวนว่าได้ใช้อวัยวะเพศถูไถอวัยวะของผู้เสียหาย ๒ ครั้งก็ตาม แต่เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธขึ้นศาล คำให้การดังกล่าวเป็นเพียงพยานบอกเล่าโดยลำพังหามิหนักให้รับฟังว่าจำเลยกระทำผิดไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๓๔/๒๕๓๘ : แม้โจทก์จะมีได้นำผู้ตรวจพิสูจน์ของกลางมาเบิกความประกอบรายงานการตรวจพิสูจน์ของกลาง เอกสารหมาย จ.๒ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๓ วรรคสอง แต่โจทก์ยังมีพนักงานสอบสวนเบิกความยืนยันว่าได้ส่งของกลางไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ ผลปรากฏว่าของกลางเป็นเฮโรอีน ดังนั้นการนำสืบพยานโจทก์ดังกล่าวรับฟังได้ว่า ของกลางตามฟ้องเป็นเฮโรอีน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๖/๒๕๒๙ : รายงานการตรวจร่างกายผู้เสียหายตามใบตรวจชั้นสูตรบาดแผลของแพทย์ แม้โจทก์จะไม่นำแพทย์ผู้ตรวจมาเบิกความประกอบ หากจำเลยได้แถลงรับไว้ในรายงานกระบวนพิจารณาว่าแพทย์ได้ตรวจร่างกาย ผู้เสียหายและทบทวนที่การตรวจไว้จริง เอกสารดังกล่าวรับฟังเป็นพยานได้

(๘) ความเห็นที่พยานผู้เชี่ยวชาญให้ต่อศาลมีฐานะเป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่งในคดีเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่มีผลผูกพันศาลให้ต้องเชื่อตามความเห็นนั้น ไม่ว่าจะเป็นความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ ที่ศาลตั้งหรือผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความอ้างก็ตาม ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักความเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบกับ พยานหลักฐานอื่นและพฤติการณ์แห่งคดี แล้วจึงวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงเป็นประการใด ซึ่งอาจไม่ตรงกับความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญก็ได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องที่ต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญนั้น อาจเป็นเรื่องที่ต้องใช้หลักวิชา และความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาวินิจฉัยจึงจะไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความจริง ในสถานการณ์เช่นนี้ หากกรณีที่ศาลจะใช้ดุลพินิจตามสามัญสำนึกไปวินิจฉัยไม่ ควรจะต้องฟังพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก แม้ว่าจะทำให้ยุ่งยากล่าช้าหรือสิ้นเปลืองไปบ้างก็ควรกระทำ ตัวอย่างเช่น ในคดีอาญาที่มีประเด็นว่าจำเลยกระทำความผิดในขณะที่วิกลจริตถึงขนาดไม่รู้ผิดชอบหรือไม่ ศาลไม่ควรด่วนวินิจฉัยไปโดยปราศจากความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ ทั้งไม่ควรใช้เหตุผลตามสามัญสำนึกมาหักล้างความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญในทางจิตเวชด้วย

การบังคับตรวจพิสูจน์โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

พยานหลักฐานที่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ดีมากชนิดหนึ่งคือ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจำเป็นต้องสืบโดยผ่านพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่ในทางปฏิบัติระบบกฎหมายไทยยังนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ได้น้อยมากด้วยเหตุหลายประการ เช่น จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่มีน้อย ขาดอุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็น และกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงและนำพยานหลักฐานชนิดนี้มาใช้ได้

⁹ คำพิพากษากฎีกาที่ ๙๑๐/๒๕๔๐ : จำเลยเบิกความว่า จำเลยไม่เคยกู้เงินจากโจทก์และลายมือชื่อในซองผู้กู้ตามหนังสือสัญญากู้เงินไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลย กับอ้างส่งผลการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อของจำเลยซึ่งพันตำรวจโท ก. เป็นผู้ตรวจพิสูจน์ ซึ่งแม้พันตำรวจโท ก. จะเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาล แต่ก็มิได้รู้เห็นการหาหนังสือสัญญากู้เงินว่าได้ทำกันจริงหรือไม่ จึงเป็นเพียงพยานผู้ให้ความเห็นต่อศาลตามที่มีบทบาทหน้าที่ของกฎหมายอนุญาตไว้ โดยเป็นความเห็นตามหลักวิชาการและเป็นการให้ความเห็นเพื่อช่วยศาลในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี มิใช่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแทนศาล ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวจะรับฟังได้เพียงใด ย่อมขึ้นกับความสมเหตุสมผลของความเห็นนั้นด้วย ดังนั้น เมื่อโจทก์มีสืบตำรวจเอก ค. ซึ่งรู้เห็นการที่จำเลย กู้ยืมเงินจากโจทก์ไปโดยเป็นผู้เขียนหนังสือสัญญากู้เงินและลงลายมือชื่อเป็นพยานในสัญญาด้วยมาเบิกความยืนยัน ว่าจำเลยลงลายมือชื่อในสัญญาถูกต้องแล้วและรับเงินที่กู้ไปจากโจทก์แล้ว โดยจำเลยมิได้โต้แย้งพยานหลักฐานโจทก์จึงมีน้ำหนักมากกว่าพยานจำเลยซึ่งเป็นเพียงพยานความเห็นเชื่อว่าจำเลยได้กู้เงินจากโจทก์ไปตามสัญญากู้เงินและไม่ชำระคืนเงินคืน ให้แก่โจทก์ตามที่กำหนด จึงต้องรับผิดคืนเงินดังกล่าวให้โจทก์พร้อมดอกเบี้ยตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญา

ในส่วนของอุปสรรคทางด้านกฎหมายนั้น ในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰ ให้สามารถนำพยานหลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีแพ่งและคดีอาญาได้สะดวกขึ้น และจริงจังกว้างขึ้นถึง ๔ ประการด้วยกัน ดังนี้

(๑) ให้พนักงานสอบสวน และศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ และอาจให้คู่ความหรือบุคคลใดเข้ารับการตรวจพิสูจน์จากแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญอื่น ซึ่งอาจทำการเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน ปัสสาวะ อุจจาระ น้ำลายหรือสารคัดหลั่งอื่น สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบอื่นของร่างกายหรือสิ่งที่อยู่ในร่างกายของบุคคลดังกล่าวได้ด้วย แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง

¹⁰ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ.๒๕๕๐ ได้เพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา ๑๒๘/๑ ไว้ดังนี้ “ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งโดยไม่ต้องรอให้ถึงวันสืบพยานตามปกติก็ได้

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจำเป็นต้องเก็บตัวอย่าง เลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน ปัสสาวะ อุจจาระ น้ำลายหรือสารคัดหลั่งอื่น สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบอื่นของร่างกาย หรือสิ่งที่อยู่ในร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ศาลอาจให้คู่ความหรือบุคคลใดรับการตรวจพิสูจน์จากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร ทั้งนี้ ถือเป็นสิทธิของคู่ความหรือบุคคลนั้นที่จะยินยอมหรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือต่อการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ให้ความยินยอมหรือกระทำการขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมต่อการตรวจเก็บตัวอย่างส่วนประกอบของร่างกายตามวรรคสาม ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรา นี้ ให้คู่ความฝ่ายที่ร้องขอให้ตรวจพิสูจน์เป็นผู้รับผิดชอบโดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียม แต่ถ้าผู้ร้องขอไม่สามารถเสียค่าใช้จ่ายได้หรือเป็นกรณีที่ศาลเป็นผู้สั่งให้ตรวจพิสูจน์ ให้ศาลสั่งจ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด ส่วนความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรา ๑๔๘ หรือมาตรา ๑๖๑”

สำหรับในคดีอาญา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๔) พ.ศ.๒๕๕๑ ได้เพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันนี้ไว้เช่นกัน

มาตรา ๑๒๘/๑ วรรคหนึ่งและวรรคสาม กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑/๑¹¹ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๔๔/๑¹² วรรคหนึ่งและวรรคสอง แล้วแต่กรณี

¹¹ มาตรา ๑๓๑/๑ “ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

มาตรา ๒๓๗ ตรี “ให้เพิ่มความในมาตรา ๒๓๗ ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่กรณีการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ และพยานหลักฐานอื่น และแก่กรณีที่ได้มีการฟ้องคดีไว้แล้วแต่มีเหตุจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยานตามปกติตามมาตรา ๑๗๓/๒ วรรคสองด้วย

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีได้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากมีการเน้นย้ำกว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือเป็นการยากแก่การตรวจพิสูจน์ ผู้ต้องหาหรือพนักงานอัยการโดยตนเองหรือเมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่ง ให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในมาตรา ๒๔๔/๑ ไว้ก่อนฟ้องก็ได้ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๓๗ ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

¹² มาตรา ๒๔๔/๑ “ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนังเส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุด เท่าที่จะกระทำ ได้ ทั้งจะต้อง ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้อง ให้ความยินยอม หากคู่ความ ฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากมีการเน้นย้ำกว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้น จะสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทาง วิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๓๗ ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดย ความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

(๒) เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือศาลได้มีคำสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ หรือเก็บตัวอย่างจากร่างกายของบุคคลดังกล่าวใน (๑) แล้ว คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความยินยอมและให้ความร่วมมือ หากคู่ความฝ่ายใดไม่ให้ความยินยอม หรือไม่ร่วมมือหรือกระทำการบ่อนกีดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควร ก็ให้สันนิษฐานไว้เป็นเบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่ฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง หรือเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้นั้น ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๘/๑ วรรคสี่ กับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑/๑ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๔/๑ วรรคสอง แล้วแต่กรณี

(๓) ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงอันสำคัญ ในคดีได้โดยไม่ต้องใช้พยานหลักฐานอื่นอีก หรือหากรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานปกติ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น จะสูญเสียไปเสียก่อน หรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ พนักงานอัยการหรือผู้ต้องหาจะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ตามมาตรา ๒๔๔/๑ ไว้ก่อนฟ้องก็ได้ โดยให้นำมาตรา ๒๓๗ ทวิ มาใช้โดยอนุโลม (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๗ ตรี วรรคสอง) หากได้ยื่นฟ้องไปก่อนแล้ว ศาลก็อาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นนั้น ก่อนถึงกำหนดวันสืบพยานปกติได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๔/๑ วรรคสาม) และในคดีแพ่งศาลก็มีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ฉุกเฉินได้ทันที โดยไม่ต้องรอให้ถึงวันสืบพยานตามปกติได้เช่นกัน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๘/๑ วรรคสอง)

(๔) ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นี้ ในคดีอาญาสามารถเบิกจ่ายจากงบประมาณได้ตามระเบียบที่หน่วยงานต้นสังกัดของผู้สั่งตรวจกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑/๑ วรรคท้าย และมาตรา ๒๔๔/๑ วรรคท้าย) ส่วนในคดีแพ่งนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๘/๑ วรรคท้าย บัญญัติให้คู่ความฝ่ายที่ร้องขอให้ตรวจพิสูจน์เป็นผู้รับผิดชอบ โดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียม แต่ก็มิข้อยกเว้น ไว้ให้แก่ผู้ยากไร้อยู่ด้วยว่า “ถ้าผู้ร้องขอไม่สามารถเสียค่าใช้จ่ายได้ หรือเป็นกรณีที่ศาล เป็นผู้สั่งให้ตรวจพิสูจน์เอง ก็ให้ศาลสั่งจ่าย (จากเงินงบประมาณของศาล) ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด”

